

C L A S I C I R O M Â N I

I.L. Caragiale

MOMENTE
ȘI
SCHITE

CORINT
BOOKS

D-| Goe...

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă¹,

¹ Ziua de 10 mai reprezenta o triplă sărbătoare: înscăunarea prințului Carol ca domnitor al României (1866), cucerirea independenței de stat a țării (1877) și proclamarea Regatului României (1881). (Notele de subsol fără nicio mențiune aparțin editurii.)

trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m. D. Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam'mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

— Vine, vine acuma, puișorul mamei! răspunde cucoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

— Vezi, ce bine-i șade lui — zice mam'mare — cu costumul de marinel?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da' cum?

— Marinal...

— Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii — marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

— Da' cum, procopsitul¹? întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filozofice: sosește trenul — și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face

¹ Aici, cu sensul de învățat, instruit.

cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe, și-l trage puțin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

— Mamițoo! mam'maree! tantii!

— Ce e? Ce e? sar cucoanele.

— Să oprească! zbiară, și mai tare, Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să opreascăă!!!

Tot într-un timp, iacăță conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cucoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

— Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam'mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? Eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

— Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

— Uite ce e, cucoană — zice conductorul — trebuie să plătești un bilet...

— Să mai plătim? n-am plătită ră o dată?

— Și pe deasupra un leu și 25 de bani.

— Și pe deasupra?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lu' mam'mare într-un sens, combinată cu clătinațura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii *le Formidable*.

— Te mai doare nasul, puișorule? întrebă mam'mare.

— Nu..., răspunde Goe.

— Să moară mam'mare?

— Să moară!

— Ad', să-l pupe mam'mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

— Parcă-i şade mai bine cu beretul!... zice mam'mare scuiându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i şade lui bine? adaogă tanti Mița și-l scuipe și dumneaei și-l sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare. Dar mamița adaogă:

— Da' pe mamița n-o pupi?

— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

— Așa! zice mamița. Lasă!... și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam'mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina către Periș.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăiri.

— Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo ești?

— Da!

— Aide! zice mam'mare, ieși odată! ne-ai speriat.

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... te doare la inimă?

— Nu! nu pot...

— E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele și liberează pe captiv, pe care toate trei cucoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva pușorului. Pușorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

— Șezi binișor, pușorule! să nu strici ceva! zice mam'mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluieri scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

„Ce e? ce e?...” Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

— Goe! pușorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipează pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cucoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

— La bulivar, birjar! la bulivar!...

(Titlul inițial: *De 10 mai*)

1900

Vizita...

M-am dus la sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sortii agriculturii — d. Popescu tatăl este mare agricultor — despre criză ș.cl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

— Să-ți spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația. Și nu știți dv. bărbații cât timp îi ia unei femei educația unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educație!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privința educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniță, Ionel nu s-astâmpără!

— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi, cătră mine încet:

— Nu știi ce ștregar se face... și deștept...

Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniță! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne mașina!... Astâmpără-te, că te arzi!

— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

— Sări, coniță, varsă spirtul! s-aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe ușă, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luând o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul în brațe și-l sărută...

— Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină când face cafea, că dacă te-aprinzi, moare mama? Vrei să moară mama?

— Dar — întrerup eu — pentru cine ați poruncit cafea, madam Popescu?

— Pentru dumneata.

— Da' de ce vă mai supărați?

— Da' ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maiorașul, îl scupă, să nu-l deoache, și-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută militarmente și merge într-un colț al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri și pe jos, stau grămădite

fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiță și o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat, pune trâmbița la gură și, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână și să sufle-n trâmbiță. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuși că nu cred să mai fie mult gerul așa de aspru; ea n-aude nimica.

— Ionel! Ionel! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbița și toba tac, adaog:

— Și pe urmă, d-ta ești roșior, în cavalerie.

— Maior! strigă mândrul militar.

— Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; și maiorul nu cântă cu trâmbița; cu trâmbița cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă și merge-n fruntea soldaților cu sabia scoasă.

Explicația mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trânteste cât colo; asemenea și trâmbița. Apoi începe să comande:

— Înainte! marș!

Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce-n tâlnește-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răgușită intră cu tava aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă, fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, și maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un țipăt de desperare.

— Ține-l, coniață, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război,

primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi! vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoți ochiul...
Ți-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă și să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei și o sărută... Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceața, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supăra fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatul-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicând „dumnealui”, mama mi-arată râzând pe domnul maior.

— Al zic eu, și dumnealui?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu țigara-n gură, să te prăpădești de răs... ca un om mare...

— Al asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da' tu de ce tragi? mă-ntreperu maiorul, lucrând cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci? întrebă mama.

— Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură și mă salută militărește, ca orice soldat care cere unui țivil să-i împrumute foc. Eu nu știu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul și mă-ndeamnă să servesc pe domnul

maior. Întind țigareta mea, militarul o aprinde pe a lui și, fumând, ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache, și îmi zice:

— Scuipă-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul și-a fumat țigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și-ncepe s-o trântescă. Mingea sare până la policandrul din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

— Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trânteste cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba francezului, *entre la coupe et les lèvres...*¹ mingea îmi zboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, culoarea oului de rață.

— Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi? ai supărat pe domnul... aldată n-o să-ți mai aducă nici o jucărie!

Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

— Nu e nimic! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu nițică apă caldă...

Dar n-apucă să termine, și deodată o văd schimbându-se la față ca de o adâncă groază. Apoi dă un țipăt și, ridicându-se de pe scaun:

— Ionel! mamă! ce ai?

Mă-ntorc și văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

¹ De la pahar la gură (lb. franceză).

— Vai de mine! țipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschii repede mondirul la gât și la piept.

— Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută își smulge părul.

— Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-și mai vine în fire; vezi? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Altă dată să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Când am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

1900

CUPRINS

D-l Goe...	5
Vizita....	12
Lanțul slăbiciunilor	18
Un pedagog de școală nouă	24
Despre cometă (Prelegere populară)	38
Tren de plăcere	46
Bùbico...	56
Petițiune	64
Căldură mare	71
Mitică	77
Telegrame.	84
Amici	94
Five o'clock.	101
Reformă...	107
1 Aprile	111
<i>Tabel cronologic</i>	117
<i>Repere critice</i>	119